

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Västra Hamnen

- en studie om målgrupper och social hållbarhet

Författare: Emelie Lindberg
Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp
Höstterminen 2012
Handledare: Bo Isenberg

Abstrakt

Författare: Emelie Lindberg

Titel: Västra Hamnen – en studie om målgrupper och social hållbarhet

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Bo Isenberg

Sociologiska institutionen, höstterminen 2012

Västra Hamnen är ett av de dyraste bostadsområdena i Malmö. Det lyfts även fram internationellt som ett exempel i framkant i fråga om social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Intresset till undersökningen uppkom i tanken på om hur det sociala livet ser ut i området. Syftet är att undersöka hur de som är och har varit med och planerat bostäderna i Västra Hamnen tänkt kring målgrupper och skapandet av social hållbarhet i området. Frågeställningarna undersöks med hjälp av intervjuer. Sju personer vilka har varit med och planerat bostäder i Västra Hamnen har intervjuats. Empirin undersöks med hjälp av Pierre Bourdieus teori i kapital, habitus, fält och smak, samt Max Webers teori om klass och statusgrupper. Utöver detta används även tidigare forskning inom urbansociologi och stadsplanering. Intervjupersonerna uttrycker att Västra Hamnens bostäder byggs för en målgrupp med högre ekonomiskt och symboliskt kapital. För att kompensera detta använder sig planerarna av flyttkedjor och offentliga rum för att skapa en större social hållbarhet. Det ligger en konflikt i att försöka få ett socialt utbyte mellan sociala grupper i ett område där rika grupper kan bosätta sig och andra sociala grupper kommer på besök. Att de sociala grupperna skall interagera med varandra i de offentliga miljöerna är en förhoppning, men behöver inte vara det som i praktiken sker.

Nyckelord: Västra Hamnen, offentliga rum, social hållbarhet, kapital, sociologi, Malmö

Innehållsförteckning

1. Inledning 1	
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Disposition.....	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Begrepp.....	2
2. Historik.....	4
2.1 Västra Hamnens historia.....	4
2.2 Västra Hamnen idag.....	4
2.2.1 Västra Hamnens visioner och mål	5
3. Tidigare forskning	7
4. Kvalitativ metod och metodval	10
4.1 Hermeneutik.....	10
4.2 Baklängesarbete	10
4.3 Intervjuer	11
4.4 Etik	11
4.5 Validitet	12
4.6 Urval och genomförande	12
4.7 Intervjupersonerna	12
5. Teoretiska perspektiv	14
5.1 Bourdieu	14
5.2 Weber.....	15
6. Analys	17
6.1 Vilka tankar och idéer kring målgrupper har de som planerat Västra Hamnen och vilka grupper riktar de sig till?.....	17
6.2 Vilka resonemang kring att skapa social hållbarhet i Västra Hamnen för de som har planerat området och vilka problem leder det till?.....	20
6.2.1 Flyttkedjor.....	20
6.2.2 Social hållbarhet och offentliga rum	22
6.3 Finns det konflikter mellan tankarna kring målgrupp och social hållbarhet, och hur har planerarna tänkt kring detta?	24
7. Sammanfattning och avslutande diskussion	27
7.1 Förslag till vidare forskning.....	27
8. Källor	28
9. Bilagor	31
9.1 Bilaga 1.....	31
9.2 Bilaga 2.....	33

1. Inledning

Att Malmö är segregerat är en uppfattning som ofta påtalas i medier. En intressant del i detta anser jag vara bostadsmarknaden. Bostadsmarknaden kan på ett till synes väldigt konkret sätt med olika upplåtelseformer och bostadskostnader avgöra vilka sociala grupper som kan bosätta sig var. Att undersöka Västra Hamnen är intressant eftersom det är ett bostadsområde som utmärker sig, både i arkitektur och bostadskostnad. Det har fått kritik från invånarna i Malmö för att vara för dyrt, samtidigt som det internationellt hyllas som ett hållbarhetsexempel i framkant och fungerar som en mötesplats för hela staden. Allt eftersom undersökningen pågått kan jag se att det som kanske är mest intressant med skapandet av ett område som Västra Hamnen, är hur det tycks skapas på ett sätt för de boende och ett annat för allmänheten. Alla sociala grupper kan inte bosätta sig där, men de som utformar området har för avsikt att skapa ett offentligt rum där samtliga grupper ändå får en chans att träffas. I denna undersökning försöker jag förstå och förklara hur de som varit med och utvecklat området tänker i fråga om målgrupper och social hållbarhet i området.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur stadsdelen Västra Hamnen i Malmö skapas utifrån planerarnas tankar och idéer kring målgrupp och social hållbarhet. Inledningsvis fanns en övergripande problemställning rörande hur bostäderna som byggs i området påverkar det sociala livet. Frågeställningarna har sedan skapats med hjälp av så kallat baklängesarbete och har formats utifrån den insamlade empirin. Med utgångspunkt i syftet tar jag hjälp av följande frågeställningar:

- Vilka tankar och idéer kring målgrupper har de som planerat Västra Hamnen och vilka målgrupper riktar de sig till?
- Vilka resonemang kring att skapa social hållbarhet i Västra Hamnen för de som har planerat området och vilka problem leder det till?
- Finns det konflikter mellan tankarna kring målgrupp och social hållbarhet och hur tänker planerarna kring detta?

1.2 Disposition

Uppsatsen börjar med att presentera syfte och problemställningar, sedan historik om området Västra Hamnen och därefter ett avsnitt med tidigare forskning rörande urbansociologi och stadsplanering. Sedan presenteras metodvalet och teorin, varpå en analys och avslutade sammanfattning följer.

1.3 Avgränsning

Uppsatsen undersöker tankar och idéer kring planering av målgrupp och mångfald i Västra Hamnen. Den använder intervjuer som metod och personer vilka har en viktig funktion i planeringsprocessen av bostäder i Västra Hamnen har intervjuats. Uppsatsen undersöker både likheter och olikheter i intervjupersonernas tankar och åsikter. Uppsatsen undersöker inte de boendes åsikter kring målgrupp och mångfald i området.

1.4 Begrepp

Här följer kortare förklaringar av olika begrepp vilka används i uppsatsen.

Upplåtelseform – I Sverige finns de tre upplåtelseformerna hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Upplåtelseform är termen för de skyldigheter och rättigheter vilka följer med förfogande över bostadslägenheter (NE.se – Upplåtelseform).

Flyttkedja – En flyttkedja uppstår när ett helt hushåll (inte endast delar av det) flyttar och lämnar sin gamla bostad till förfogande för den reguljära bostadsmarknaden (Sveriges Byggindustrier 2004 Flyttkedjor).

Hållbar utveckling och social hållbarhet - Hållbar utveckling lanserades som begrepp i Brundtlandrapporten från 1987. Rapporten från Brundtlandkommissionen syftade till att ena FN's medlemsländer under gemensamma mål för hållbar utveckling. I rapporten beskrivs att hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov samtidigt som den inte hotar kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov (NE.se – Hållbar utveckling). I den hållbara utvecklingen ingår tre huvudsakliga områden; ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. EU har en övergripande strategi för hållbar utveckling vilken antogs vid toppmötet i Göteborg 2001. Medlemsländerna i EU gör själva nationella regler för hållbar utveckling (Miljödepartementet 2006). I Sverige kan kommuner och landsting utifrån de nationella reglerna utforma för sig specifika regler och riktlinjer för hållbar utveckling. Social hållbarhet

innefattar frågor rörande folkhälsa, jämställdhet, mångfald, mänskliga rättigheter, kultur, delaktighet, inflytande, brottsförebyggande arbete och urban utveckling. Sveriges Kommuner och Landsting har under 2011 och 2012 haft ett fokus på den sociala hållbarheten. 20 av Sveriges kommuner, landsting och regioner, bland andra Malmö stad, har deltagit i detta fokus. Olika workshops har hållits för att visa olika exempel där åtgärder för att öka social hållbarhet fungerat väl. Resultatet av det insamlade materialet kommer sedan att redovisas i form av en rapport och konferens den 22 mars 2013 (SKL.se).

Målgrupp – Nationalencyklopedin ger följande förklaring på begreppet målgrupp:

Term främst inom marknadsföring, reklam och information: den kategori av t.ex. människor, företag eller organisationer som man riktar sig till.

(NE.se 2012-11-20)

Segregation – Segregation innebär rumsligt åtskiljande av befolkningsgrupper och kan ske på olika grunder som socioekonomisk status, hudfärg, etnisk tillhörighet eller religionstillhörighet (NE.se - Segregation).

Integration – Inom samhällsvetenskapen innebär integration en process där åtskilda enheter eller grupper förenas (NE.se - Integration).

2. Historik

I detta avsnitt presenteras Västra Hamnens historia och hur området ser ut idag, samt de visioner och mål som finns för det.

2.1 Västra Hamnens historia

Västra Hamnen växte fram i början av 1990-talet efter att ett sekel av industrier präglat området (Stadsbyggnadskontoret 2012a). Visionen för Västra Hamnen var att skapa ett helt nytt Malmö och en stadsdel med hållbarhet som ledord. Innerstadens utförande med ett myller av aktiviteter, täthet och bostäder stod som inspiration, närheten till havet skapade ett attraktivt läge. Utmärkande arkitektur och stadsstruktur präglar området. Idéerna till den nya stadsdelen presenterades i form av konceptbostäder till bomässan Bo01 år 2001. Utvecklingen av Västra Hamnen pågår fortfarande och området får stor uppmärksamhet internationellt för sin hållbara profil och lyfts fram som ett av de ledande exemplen i världen (Miljöförvaltningen 2012). Industristaden blev kunskapsstaden Malmö. ”Kunskapsstaden” refererar till det skifte i fokus som skett inom näringslivet de senaste 15-20 åren. Tidigare fanns en råvarubaserad ekonomi, nu finns en kunskapsbaserad ekonomi, där företag till stor del beror på sin förmåga att kunna skapa kontinuerlig innovation. Staden vill därför locka till sig unga, kreativa människor och företag genom en stimulerande och attraktiv stadsmiljö (Stadsbyggnadskontoret 2008). Västra Hamnen arbetar med *offentliga rum*, där människor kan träffas genom naturliga mötesplatser och skapa kontakter med människor de annars kanske inte skulle träffa. I området finns bland annat bostäder, rekreationsområden, företagslokaler, badplatser, caféer och affärer samt Malmö Högskola. Den utmärkande arkitekturen och noga utformade strukturen på gator och offentliga rum är framträdande, här finns bland annat höghuset Turning Torso (Stadsbyggnadskontoret 2012a).

2.2 Västra Hamnen idag

Västra Hamnen har idag cirka 5000 invånare. Cirka 43 procent av dessa är mellan 25 och 44 år gamla, något lägre än genomsnittet i Malmö i stort. I Västra Hamnen finns cirka 3000 bostäder, av vilka cirka 1800 stycken är bostadsrätter, följt av hyresrätter (cirka 600 stycken) samt andra upplåtelseformer. Jämförande siffra med Malmö totalt är en något jämnare siffra med cirka 52 500 bostadsrätter och cirka 46 500 hyresrätter (Stadsbyggnadskontoret 2012b).

2.2.1 Västra Hamnens visioner och mål

När grunden för arbetet med Västra Hamnen lades i början på 1990-talet utgick planeringen från en strategi med två huvudkomponenter. Den ena bestod i att etablera en högskola i centrala Malmö, och den andra av att skapa en attraktiv och ny stadsmiljö i Västra Hamnen vid högskolan. Den krissituation Malmö befann sig i skulle med hjälp av detta omvandlas till en framtidsinriktad stad som tog vara på mångfalden och de unga invånarna (Stadsbyggnadskontoret 2007b). År 2007 tog Stadsbyggnadskontoret, Gatukontoret och Fastighetskontoret i Malmö fram ett program kallat *Mål och gestaltungsprinciper för Västra Hamnen*, vilket fungerade som en vägledning inför utbyggandet av området. Översiktsplanen för Västra Hamnen från år 2000 hade visionen av området som miljöanpassat med innerstadens kvaliteter. Programmet från 2007 frågar sig vad som menas med innerstadens kvaliteter och presenterar Malmö stads mål med stadsdelen. Det finns tre stora hållbarhetsmål; social hållbarhet, ekologisk hållbarhet samt ekonomisk hållbarhet. De tre har en samling olika delmål.

Social hållbarhet

Social hållbarhet innefattar fem underkategorier:

Den blandade staden – Västra Hamnen skall genom olika upplåtelseformer av boenden blandas med service och verksamheter för att låta människor av alla typer av ursprung (ekonomiska, sociala, olika intressen och åldrar) skall kunna mötas.

Mötesplatser – Mötesplatser skall skapas för att ge attraktiva ställen för människor att träffas.

Trygghet och upplevelserikedom – Högklassig arkitektur, gröna områden som parker och bottenvåningar med aktiviteter skall locka människor att vistas i stadsdelen och på så vis göra det tryggt och aktivt.

Stadsmiljö för alla – Stadsmiljön skall vara utformad för olika brukargrupper, speciellt barn och äldre.

Gator med liv – Bottenvåningar i byggnader skall vara fyllda med aktiviteter för att skapa upplevelser och mötesplatser (Stadsbyggnadskontoret 2007a).

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet handlar i stort om att området skall ha ett så stort fokus på miljövänliga lösningar som möjligt; området skall använda förnyelsebar energi, återvinna avfall samt ha ett transportsystem vilket uppmuntrar till miljövänlig trafik såsom cykel-, gång- och kollektivtrafik (ibid 2007a).

Ekonomisk hållbarhet

Hit hör mål som att Västra Hamnen skall präglas av mångfald vilket nås av olika bostadstyper och lokaler, offentliga rum skall ha långsiktig hållbarhet, låga drifts- och energikostnader skall eftersträvas, befintliga byggnaders material skall återbrukas om de rivs, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse skall bevaras, planering skall bidra till ekonomisk tillväxt samt att en rimlig boendekostnad skall eftersträvas vid planering och byggande (ibid 2007a).

3. Tidigare forskning

Här presenteras tidigare forskning inom stadsplanering och urbansociologi. Denna tidigare forskning kommer att användas i analysen för att diskutera problemställningarna tillsammans med empirin och teorin.

Richard Sennett, amerikansk sociolog, talar i boken *The Uses of Disorder – Personal Identity and City Life* från 1970 om hur större städer efter den industriella revolutionen kom att planeras så att helheten bestämde delarna. Den franske stadsplaneraren Baron Haussmann var den som drev denna idé under 1800-talets senare hälft, där stora gator skulle dela staden för att på så vis dela in sociala grupper och kontrollera okända hot. På samma sätt kunde konflikter undvikas. Sennett menar att den här typen av stadsplanering vilken försöker styra det sociala livet och hitta en konfliktfri stad är naiv (Sennett 1970:92ff). Sennett förespråkar istället något han kallar för *oordning*, där planeringen av städer ska utforma en stad där alla typer av bostäder och aktiviteter samlas och blandas, en stad där oordning gör att människor tvingas möta nya grupper och utmanas att växa av dessa nya erfarenheter (ibid:166). Städer styrs för mycket av kontroll, säger han. Oordning skapar sociala situationer som med tiden försvagar viljan att ha kontrollerade upplevelser och ersätter den med nyfikenhet och lust att upptäcka det som kan uppfattas som nytt eller annorlunda (Sennett 1970:108). Sennett skriver om hur han tror att stadsplanering bör se ut för att öka mångfald mellan sociala grupper. Hans oordning kan sägas vara en metod som används av planerarna i Västra Hamnen i form av områdets fysiska utformning. Sennett är intressant eftersom det perspektiv han skriver om har använts inom viss svensk stadsplanering de senaste decennierna och kritiserats av Tunström.

Moa Tunström (2009), svensk kulturgeograf, säger att en trend inom svensk stadsplanering de senaste decennierna är att använda den modell Sennett förespråkar. Hon har i sin avhandling *På spaning efter den goda staden: Om konstruktioner av ideal och problem i svensk stadsbyggnadsdiskussion* gjort en granskning av diskursen av det som i svensk stadsplanering idag kallas för ”den goda staden”. ”Den goda staden” är en bild av en stad som inspirerats av de medeltida städernas utformning vilken är tät med smågator och kvarter. Hon skriver att nutidens stadsplanerare anser att idén om staden måste återskapas och få en renässans från den moderna och stela utformning den nu har. Medeltida städer med täta kvarter och gemensamma mötesplatser står som förlaga. Tunström säger att medeltida städer idag inspirerar att skapa offentliga rum med exempelvis mötesplatser som grönområden och parker

sida vid sida med bostäderna, kontoren och butikerna. Hon kritiserar att denna typ av fysiska förändring, enbart framställs positivt och menar att den kan ha konsekvenser för interaktion mellan olika sociala grupper (Tunström 2009:51f).

Den svenska sociologen Susanne Urban (2005) uttrycker en liknande ståndpunkt, och säger att stadsplanerare inte kan förlita sig på att ett områdes fysiska utseende skall kunna påverka mångfald positivt. Hon beskriver i sin avhandling *Att ordna staden – Den nya storstadspolitiken växer fram* hur politiken kring städer och stadsplanering har sett ut under det sena 1990-talet och tidiga 2000-talet i Sverige. Etnisk segregation är ett problem i Sverige säger hon och undersöker hur grannskapet kan påverka integrationen. Idealiskt skall grannskapet leda till sociala kontakter vilka leder till integration i hela samhället (Urban 2005:39). För att öka den sociala integrationen krävs en större öppenhet från de som planerar staden, en delaktighet i skapandeprocessen för att låta fler sociala grupper komma till tals. Men även om grupper får delta i skapandeprocesser innebär det inte att de garanterat integreras. Arbetsuppgifter och intressegemenskap kan få människor i ett område att interagera med varandra, men grupperna inte är socialt lika varandra har gemensamma platser mindre betydelse (Urban 2005:112).

Även amerikanske sociologen Elijah Anderson undersöker hur fysiska förändringar kan påverka det sociala livet. Han säger att det som anses attraktivt för en stad och en välbärgad målgrupp kan ha konsekvenser för utsatta grupper. Han har i sin bok *Streetwise: Race, Class and Change in an Urban Community* från 1990 följt utvecklingen av två områden i sin hemstad Philadelphia; ett rikt område och det fattiga ghyttot några kvarter bort. Att bygga om eller riva och helt bygga upp nya bostadsområden i city är vanligt i dagens städer, och gör det möjligt för rika människor att flytta in. När de gör detta ser samhället också till att bygga affärer, kommunal service, restauranger och caféer och andra bekvämligheter (Anderson 1990:2). När nya områden byggs ökar det stadens värde och attraktionskraft, men de är med sina dyra bostäder inte ett alternativ för de som bor i fattigare områden. De nya områdena kommer att förvandlas till medelklassenklaver och Anderson menar att de också succesivt trycker undan socioekonomiskt svagare grupper som tidigare bott i områden, vilka måste bosätta sig i områden med byggnader som är billigare och i många fall i mycket sämre skick (ibid:22).

Den tidigare forskningen centrerar kring utformningen av städer fysiskt och socialt. Sennett talar framför allt om hur en fysisk förändring kan ha positiva effekter på hur olika sociala grupper interagerar med varandra. De övriga forskarna har mer kritiska förhållningssätt emot att den fysiska förändringen ses som ett sätt att hjälpa mot sociala orättvisor som segregation.

4. Kvalitativ metod och metodval

Problemställningens karaktär avgör valet av metod, i denna uppsats används kvalitativ metod då syftet är att undersöka djupare förståelse för bakomliggande idéer och tankegångar till problemställningen (Sjöberg 2008:28). Det valda området har undersökts med hjälp av intervjuer. Avsnittet kommer att ge förklaringar av så kallat baklängesarbete, intervjuer, etiska aspekter, behandla urval samt kort presentera intervjupersonerna.

4.1 Hermeneutik

Hermeneutik innebär att ett problem eller en del av ett större sammanhang endast kan förstås om den sätts i samband med denna helhet. På samma sätt kan en helhet endast förstås genom sina olika delar. Detta skapar den så kallade hermeneutiska cirkeln (Alvesson & Skoldberg 1994:115). Forskaren börjar undersöka en del i ett område för att sedan sätta denna i relation till helheten. Succesivt uppstår då en djupare förståelse för både delen och helheten (ibid:116). I denna undersökning används empirin från intervjuerna som en del i att förstå en helhetsbild kring Västra Hamnen. Empirin från intervjuerna i analys med teori och tidigare forskning binder samman de delar som tillsammans bildar en större förståelse kring de tankar som legat till grund för skapandet av Västra Hamnen.

4.2 Baklängesarbete

Undersökningens material och analys ska svara på forskningsfrågan. För att försäkra sig om att detta sker kan ett så kallat "baklängesarbete" göras, där informationen från det insamlade materialet kan hjälpa till att skapa en forskningsfråga. För att hitta det som skall skapa frågan krävs att materialet läses så öppet som möjligt av forskaren, och den egna förförståelsen måste finnas med och kritiseras i relation till det (Wästerfors 2008:67ff.). Detta baklängesarbete behöver inte betyda att den ursprungliga frågan inte längre är aktuell, utan snarare att den behöver formuleras om för att passa det insamlade materialet bättre. Det kan finnas stora fördelar med att lämna sin problemställning "öppen", för att slippa att bindas vid ambitioner vilka vid materialinsamlingen inte kan uppnås (Wästerfors 2008:70). Inledningsvis fanns en övergripande fråga om hur bostadssituationen ser ut i Västra Hamnen, vem som bor där och om det har någon betydelse för den sociala situationen i området. Efter att ha genomfört intervjuerna kunde det urskiljas att det både finns likheter och motsättningar i intervjupersonernas resonemang kring hur området skapas. Ur detta kunde sedan de tre frågeställningarna formas.

4.3 Intervjuer

Informationen som intervjuer ger handlar om hur intervjupersonen ser sina preferenser och strukturerar sin verklighet (Sjöberg 2008:34). Intervjuer passade denna undersökning eftersom den söker de underliggande tankar och idéer som låg och fortfarande ligger till grund för att skapa Västra Hamnen. En semistrukturerad intervju utformades, med ett antal flexibla frågor som kunde anpassas efter samtalets gång. Semistrukturerade intervjuer har sin styrka i att de i större utsträckning kan låta intervjupersonen själv leda samtalet (Denscombe 2000:135).

Intervjun kunde med flexibla frågor bli mer naturliga och inte behövde inte brytas av med nya frågor, utan kunde styras med hjälp av att flika in de frågor som var naturliga att ställa.

Intervjupersonerna kontaktades via telefon och mail (se Bilaga 2.). I mailen fanns kort information om vem jag är, vad studien handlade om, vem som tipsat om mottagaren, att det var en intervju som skulle spelas in som var önskvärt, att allt insamlat material skulle komma att behandlas konfidentiellt och att intervjupersonen fick vara anonym, samt att forskaren skulle kontakta mottagaren för att bestämma en tidpunkt för intervjun via fortsatt mailkontakt eller via telefon (Crang & Cook 2007:62). Denna information gavs även via telefon.

Intervjuerna skedde under loppet av tre veckor i oktober-november 2012 och spelades in med hjälp av röstmemo i mobiltelefon. Intervjuerna skedde alla ansikte-mot-ansikte på de platser som intervjupersonerna själva valt. I samtliga fall innebar detta deras arbetsplats, kontor eller möteslokal. En intervjumall med frågor användes som stöd för att hålla konversationen igång (se Bilaga 1.). Detta innebar att frågorna ställdes lite annorlunda eller i olika ordningar beroende på samtalets form.

4.4 Etik

Intervjupersonerna i undersökningen skulle inte lida någon skada av sin medverkan. Då vissa intervjupersoner angav att de vill vara anonyma har samtliga intervjupersoner fått sina namn ändrade (Denscombe 2009:193). Då intervjupersonerna har professioner och relationer till andra människor och ett ansvar gentemot sitt yrke vilka de vill upprätthålla är det av vikt att deras integritet respekteras. Beskrivningen av deras roller och yrken har sammanfattats för att anonymisera dem ytterligare. Samtliga intervjuer skedde med informerat samtycke.

Intervjupersonerna informerades om vad de ställt upp på och samtycket är inte bindande, det vill säga att de när som helst under undersökningen kunde välja att inte längre ha med sitt bidrag (Cook & Crang 2007:28). Informationen innefattade även att den färdiga uppsatsen kommer att finnas tillgänglig på internet för läsning.

4.5 Validitet

Uppsatsen undersöker de tankar och åsikter intervjupersonerna har kring målgrupp och social hållbarhet i Västra Hamnen. En viktig faktor att ha i åtanke är hur troligt det är att intervjupersonerna talar sanning eller ej. När det gäller uppfattningar, erfarenheter och känslor är det svårt att verifiera det intervjupersonen säger (Denscombe 2009:265). Eftersom intervjupersonerna har mer eller mindre framträdande roller i omvandlingen av området samt har egna intressen inom det kan det exempelvis vara troligt att de vill framställa sitt arbete och sig själva i god dager. I analysen har jag haft detta i åtanke och försökt förhålla mig kritiskt till den information intervjupersonerna delgivit.

4.6 Urval och genomförande

Uppsatsen undersöker intervjupersonernas idéer och tankar angående Västra Hamnen. För att söka svar på den ursprungliga problemställningen intervjuades personer vilka varit med i utvecklingen av boenden och deras koncept i Västra Hamnen. De valdes för att de alla har en god kunskap om har varit med i alla eller olika skeenden i planering och utförande av boenden i Västra Hamnen. För att kunna skaffa intervjupersoner inom området har jag använt det som kallas för "casting your net" eller "kasta ut sitt nät" på svenska (Crang & Cook 2007:17). Genom en vän vilken jobbar på ett byggföretag fick jag tips på flera kontakter vilka jobbat med utvecklingen av koncepten av bostäder i Västra Hamnen. De tillfrågade intervjupersonerna tipsade vidare om andra personer, och en snöbollseffekt uppstod där en kontakt ledde till en annan. Det insamlade empiriska materialet bearbetades för att hitta för problemställningen relevanta teman. Delar av materialet sorterades bort eftersom det inte besvarar problemställningen. Ur materialet som blev kvar kunde sedan en analys göras.

4.7 Intervjupersonerna

Här följer en kort presentation av intervjupersonerna. Detta för att läsaren skall kunna vara bekant med dem när de sedan nämns i analysen.

Adam – ingenjör på ett privat företag inom Malmö. Arbetade för MKB Fastighets AB i början av 2000-talet och tog bland annat fram koncept och boenden för Bo01-mässan 2001. Har arbetat ihop med Gerd och tipsade om henne.

Britt – husarkitekt vilken jobbat inom stadsplanering sedan början av 2000-talet. Britt arbetar med detaljplaner och de tidiga skeendena av processen i form av utveckling av idéer och koncept.

Carl – högt uppsatt politiker inom Malmö stad. Carl har arbetat med utvecklingen av Västra Hamnen från starten i början av 1990-talet, och har sedan dess fortsatt jobba med området i fråga om bland annat social hållbarhet.

David – arbetar på företag i Dockan i Västra Hamnen. David planlägger hur området skall se ut i fråga om både bostäder, offentliga rum och affärslokaler. David har även byggt bostäder till Bo01.

Elin – Arbetar inom marknadsansvar på HSB Projektpartner, vilka utvecklar och bygger bostäder. Elin kommer in i processen efter att marken köpts och utvecklar koncept för boenden utifrån den detaljplan som eventuellt finns, finns ingen så utarbetar de en. Elin var med i utvecklingen av ett av Västra Hamnens kvarter år 2005.

Fredrik – Arbetar med kommunikation inom Malmö stad. Fredrik har varit med i förändringen av Västra Hamnen sedan starten, och arbetat med utvecklingen av idéerna kring området samt den information som kommuniceras kring det.

Gerd – Arbetar vid MKB, Malmö stads kommunala bostadsbolag sedan ca 15 år tillbaka. Utvecklar boenden i tidiga skeenden och arbetar med alla de hyresrätter som MKB bygger i Västra Hamnen. Har arbetat ihop med Adam.

5. Teoretiska perspektiv

Uppsatsen använder i huvudsak den franske sociologen Pierre Bourdieus begrepp kapital, habitus, fält och smak. Bourdieu är intressant eftersom hans teori fokuserar på hierarkier mellan olika sociala grupper och ofta på sociala eliter. Uppsatsen använder sig även av tyske sociologen Max Weber. Hos Weber är hans teori kring klass och status intressant i denna uppsats. Detta eftersom teorin berör hur sociala grupper genom sociala markörer vill särskilja sig från andra grupper. Härfter följer ett avsnitt som beskriver de olika teorierna.

5.1 Bourdieu

Sociologen Pierre Bourdieu (1930-2002) utvecklade en teori berörande klass, dominans, särskiljning, sociala avstånd och maktstrider. Hans huvudsakliga intresse rörde att undersöka hur dominans och ojämlikheter uppstår och reproduceras. Begreppen fält, habitus och kapital är sammankopplade med varandra och behandlar de positioner grupper och individer kan sägas ha i det sociala livet. Bourdieu menar att *fält* är något som existerar när en avgränsad grupp institutioner och människor kallade *de dominerande* strider om något som är gemensamt för dem, till exempel kan det finnas ett fält för golfintresserade (Bourdieu 1991:127). De dominerande äger en specifik typ av symboliskt kapital vilket ligger till grund för trosföreställningar inom fältet samt specifika investeringar och vinster. De får genom detta en samhörighet, kampen om fältet förutsätter att aktörerna på det är överens om vad som är värt att kämpa om (ibid:128). För att individer och grupper ska kunna tänka, handla och orientera sig i den sociala världen behövs *habitus*. Habitus är resultatet av de liv människor dittills levt och innehåller sociala erfarenheter, sätt att röra sig och tänka samt gemensamma minnen. Habitus förvärfvas genom uttrycklig eller underförstådd inläring (Bourdieu 1984:170). *Kapital* betyder ungefär tillgångar, värden eller resurser och kan vara av antingen symbolisk, kulturell, ekonomisk eller social karaktär. *Ekonomiskt kapital* avser materiella tillgångar och kännedom om ekonomins spelregler. Ett ekonomisk kapital kan exempelvis innebära att innehavaren av det kan köpa en dyr bostad eller liknande. Det ekonomiska kapitalet kan sägas stå över alla andra kapital, eftersom det ger makt att köpa nästan vad som helst. Tillgångarna som anskaffas med hjälp av ekonomiskt kapital kan även utgöra ett symboliskt kapital. *Symboliskt kapital* kan sägas vara det som av sociala grupper erkänns och tillkännages ett värde. Det innebär till exempel examina eller titel, konstverk och institutioner med mera, vilka av vissa institutioner och människor igenkänns och erkänns som överlägsna (Broady 1991:171). *Kulturellt kapital* innefattar värden som att kunna uttrycka sig

kultiverat i tal och skrift, förtrogenhet med klassisk musik och examina från högt ansedda läroanstalter. Kulturellt kapital ger tillgång till sociala arenor. Ett symboliskt kapital utgör ett kulturellt kapital om det av många (eller alla) grupper i samhället anses som mer värt än andra arter av symboliskt kapital (ibid:169ff.). *Socialt kapital* avser enkelt uttryckt tillgångar i form av kontakter – personkontakter, släktrationer och andra förbindelser. Detta kapital kan sägas vara en samhörighet en grupp människor känner för varandra inom gruppen och kan verka stöttande i utsatta situationer (Broady 1991:177).

Den sociala eliten behåller sin plats högst i hierarkin genom en habitus gemensam för sin grupp – en viss *smak*. Smaken beror på utgångsläget för en produkt, hur produkterna framställs samt hur konsumenterna av dem framställs. Exempel på en sådan produkt kan vara ett dyrt vin eller en viss sport vilken den sociala eliten anser ha ett högre värde än någon annan. Aktörerna måste försvara sin egen sällsynthet, något som görs genom att försvara det sällsynta i de produkter eller tjänster de konsumerar eller på det sätt de konsumerar dem. Det enklaste sättet att göra detta är att undvika varor som är spridda och tillgängliga för många, och således nedklassade (Bourdieu 1991:185ff). När en viss produkt blivit allmänt känd och vida spridd, måste eliten hitta en ny produkt att börja om med. Detta kallas konkurrenskampen. En viss klass innehar en viss ägodel, en annan klass hinner ikapp, och så går det runt (ibid:217f).

5.2 Weber

Max Weber (1864-1920) var en tysk sociolog och filosof. Hans teorier har influerat bland andra Bourdieu. Weber studerade samhället ur ett konfliktperspektiv, vilket innebär att samhället betraktas som en konflikt mellan individer och grupper (Cuff & Payne 1979:81). Weber utvecklade en teori rörande maktanalyser i vilken tre dimensioner är viktiga: klass, status och parti. Den makt en individ eller grupp innehar avgör om den kan dominera över andra grupper (Weber 1983:210). *Klass* avgörs av den egendom individerna innehar, vilken typ av egendom och hur mycket. Pengar är ett exempel på egendom (Giddens 2007:262). Begreppet *status* innebär skillnader i socialt anseende och prestige mellan olika sociala grupper. Status uttrycks enligt Weber genom individers livsstil, där deras sociala ställning utgörs av olika symboler och markörer. Dessa markörer kan innefatta språkliga uttryckssätt, klädsel, yrke och bostad. Status är subjektivt och utgörs av subjektiva bedömningar. Enligt Weber kommer individer som delar status att skapa ett kollektiv eller *statusgrupper* som genom sina gemensamma markörer skapar en för dem gemensam identitet. Statusgrupperna

strävar efter att behålla och förstärka det som särskiljer dem från andra grupper (Weber 1983:212). Weber tar upp Indiens kastsystem som ett exempel på detta, där sociala grupper i samhället är starkt åtskilda beroende på sociala markörer (Cuff & Payne 1979:109). Status går inte nödvändigtvis hand i hand med klasstillhörighet, att ha höga ekonomiska tillgångar ger ofta hög status, men exempelvis kan så kallade ”nyrika” individer ses med förakt av överklassen (Giddens 2007:262). *Parti* innebär hur grupper organiserar sig för att nå ett visst mål. Målet kan vara att skaffa anseende, positioner eller kontroll över den sociala ordningen. Partierna kan bildas ur klasser eller statusgrupper, eller vara en sammansättning av de båda (Cuff & Payne 1979:109).

Både Bourdieu och Weber skriver om att samhällets grupper har strider eller konflikter sinsemellan och använder sig av olika markörer för att särskilja sig och ta en plats i den sociala hierarkin. Kapital och status är intressanta att använda i fråga om målgrupper, för att undersöka om den målgrupp planerarna tänkt kring i Västra Hamnen innehar vissa kapital och statusmarkörer. Eftersom de fokuserar på strider eller konflikter mellan grupper blir deras teorier intressanta att använda för att undersöka om det finns några problem med att sammanföra tankarna kring målgrupp och social hållbarhet.

6. Analys

Intervjupersonerna kan i egenskap av innehavare av inflytelserika positioner förstås som makthavare över utformningen av Västra Hamnen. De har makt att utforma vilka sociala grupper som kan bosätta sig var och kan sägas skapa de sociala förutsättningar som området har genom detta. I Västra Hamnen byggs dyra bostäder som endast välbärgade människor kan bo i. Detta gör att andra socioekonomiska grupper exkluderas. De dyra bostäderna som kräver sitt höga ekonomiska kapital skapar en ”välståndsenklav” som intervjupersonen Carl talar om. Analysen utgår från den insamlade empirin från intervjuerna. Empirin analyseras med hjälp av den tidigare presenterade teorin och tidigare forskning. Analysen är indelad i tre större delar efter frågeställningarna. Andra delen är indelad i två avsnitt rörande planernas tankar kring flyttkedjor och offentliga rum.

6.1 Vilka tankar och idéer kring målgrupper har de som planerat Västra Hamnen och vilka grupper riktar de sig till?

Genom planeringen av bostäder påverkar intervjupersonerna både individen och samhället. Multietnicitet och integration är stora frågor att ta hänsyn till i Malmö, säger Fredrik. När Bo01 startades kom många reaktioner som ifrågasatte varför Malmö inte satsade på sina miljonprogramsområden. Fredrik säger att det blir ett ”dubbelt åtagande” och att det inte går att ”stänga ner” saker som rör andra sociala grupper än de i utsatta områden. Tanken med Västra Hamnen är att området skall kunna fungera som en modell för resten av staden:

Här försöker vi skapa en ny stadsdel som ett modellområde för staden och fortsätta sen på, det är det man kallar för ett demonstrationsexempel till mainstream och färgar av sig i staden och som blir ett läroexempel för resten av staden också så det tycker jag är jätteviktigt så den diskussionen har vi fått att det bara är för rika och ja visst, det är ett dyrt område, det får man säga så det är helt klart absolut, men vi har ju försökt göra det så också, tillgängligt för andra sociala grupper

(Fredrik)

Dessa ”försök” till tillgänglighet har fångat mitt intresse. Tunström säger att integration ofta kopplas till stadsmiljön. Men den integrering som ”den goda staden” talar om åsyftar snarare en funktionsblandning med en blandning av exempelvis bostäder och affärer, än en social eller etniskt blandning (Tunström 2009:98). Anderson säger att det är vanligt att omvandla områden i städers mitt, genom att renovera gamla bostadsområden eller helt enkelt bygga ett helt nytt bostadsområde på en ny plats. Det sker på platser som anses vara på väg att bli ”förslummade” eller på andra sätt riskerar att förfalla. Det byggs upp och får bekvämligheter

som kommunal service, restauranger, caféer och liknande (Anderson 1990:3). Västra Hamnen har i likhet med dessa tankar omvandlats från ett industriområde till ett dyrt bostadsområde för människor med det ekonomiska kapital som krävs. I området finns även de offentliga rummen vilka blandar olika typer av funktioner, till exempel affärer, kontor och bostäder på samma plats.

På grund av det attraktiva läget i hamnen blev markkostnaden och bostäderna dyra i Västra Hamnen, och målgruppen därefter. ”Det byggdes för rika människor” säger Adam, och övriga intervjupersoner uttrycker sig liknande, ”det är ordentliga människor som bor här ute” säger Elin, David säger att det är ”folk med plånböcker” som bor i området. Vid tidpunkten var det ”mycket snack om IT-miljonärer som hade tjänat pengar på hemsidor” (Carl) och det var dessa som boendena riktades till. Adam säger att det även flyttade in ”mycket unga halvmedelålders människor med väldigt bra jobb, bankjobb, banktjänstemän med höga positioner”. Weber säger att pengar är en form av egendom vilken signalerar klass, att ha mycket pengar ger en högre klass (Cuff & Payne 1979:109). Ett högt ekonomiskt kapital är grundläggande i målgruppen för att kunna flytta in i bostäderna. Det särskiljer den från grupper som inte äger det ekonomiska kapital som krävs. Anderson säger att när bostäderna är dyra och ”unika” är det ett sätt att signalera att området är tänkt för en ekonomiskt stark grupp (Anderson 1990:27). Andra välbärgade människor som de själva kommer att uppmärksamma det som de välbärgade gjort attraktivt och fortsätta flytta in i områdena, menar Anderson i sin analys (ibid:28). Målgruppen fortsätter således att reproduceras i området. Bourdieu säger att det överst i den sociala hierarkin finns två primära grupper: de med högt kulturell kapital samt de med högt ekonomiskt kapital (Broady 1991:181f). Att locka grupper med ett eller båda dessa kapital till ett område som Västra Hamnen höjer dess status. Själva byggnadernas utformning är en del i det här, säger Carl. Området skulle skapa ”ett nytt Malmö” och präglades med anmärkningsvärd arkitektur:

Man hade väldigt mycket nyrika personer som bild när man byggde, det skulle vara lite speciella materialval och det var konstig arkitektur bitvis och väldigt knepiga lösningar, det skulle vara fräckt, avvikande och speciellt, det var ungefär målbilden

(Carl)

Att området har en ”spännande” och ”avvikande” arkitektur kan ses som en del i ett symboliskt kapital som skapar ett unikt värde för de som vill bosätta sig där (Broady

1991:171). Det blir även en del i den smak som gemensam för målgruppen och utmärker den från andra grupper (Bourdieu 1991:185ff). Tillsammans med det ekonomiska kapital som krävs för att köpa en bostad kan det som utgör det symboliska kapitalet och smaken stiga ytterligare i värde eftersom det inte är tillgängligt för alla grupper (Bourdieu 1991:185ff). Det är inte bara för att det är människor som har råd att flytta till området, utan känslan av att flytta till något nytt kan vara status i sig. Gerd säger att MKB ville ta standpunkten ”det här är nytt, det är modernt, det ska vara framåtsyftande” i fråga om arkitekturen till Bo01. Med den nya arkitekturen kommer även det högre priset och kravet på högt ekonomiskt kapital. Weber säger att statusgrupper har gemensamma markörer och symboler för att uttrycka sin identitet som grupp. En av dessa saker kan vara bostaden (Giddens 2007:262). Bostäderna i Västra Hamnen med sitt höga pris och spännande arkitektur utformas för att passa eller locka till sig människor med en viss typ av habitus eller en viss typ av statusgrupper.

Det finns en önskan om att blanda olika sociala grupper i området, menar Fredrik.

”Politikerna vill ju att det här ska vara ett område för andra sociala grupper att flytta in” säger han och tar studentbostäderna som byggdes efter Bo01 som exempel på hur de lyckats blanda olika sociala grupper. De sociala grupper som flyttar till Västra Hamnen måste dock ha ett högre ekonomiskt kapital, även studenterna. Elin säger att även om studentbostäderna är menade för en grupp med mindre ekonomiska resurser så är de för dyra:

Vi har ju studentlägenheter i Västra Hamnen också men om man tittar till Fullriggaren där den billigaste lägenheten ligger från sjutusen kronor så är det ju inte så att en som precis gått ut gymnasiet och börjat plugga (kan bo här), om den inte får hjälp från något annat håll eller jobbar extremt mycket så kan det bli tufft

(Elin)

Hyrorna för studentbostäderna är höga och utesluter studenter utan ekonomiskt kapital. Carl säger att han tror att de flesta av byggherrarna tänkte ”fel” i fråga om målgrupper, när området efterhand lockat till sig ”bredare grupper” med studenter och barnfamiljer. Han säger även att de i efterhand upptäckt att det finns en ”helt vanlig målgrupp” vilken består av ”Malmöbor som bor i villa och vill komma ut till havet eller unga människor som tjänar bra och vill bo nära sina arbetsplatser i Västra Hamnen”. Men även den ”vanliga” målgrupp Carl nämner vilka säljer sina villor tillhör en grupp med ett högre ekonomiskt kapital. Barnfamiljerna och studenterna som nämns behöver fortfarande ett högre ekonomiskt kapital för att kunna bosätta sig i området.

Bostäderna i Västra Hamnen byggs för en grupp med högt ekonomiskt kapital. Området utmärker sig genom sin arkitektur och sitt läge vilket skapar ett symboliskt kapital och fungerar som statusmarkör. Intervjupersonerna lyfter olika målgrupper som ett exempel på blandning av sociala grupper i bostäderna. Blandningen av sociala grupper som intervjupersonerna talar om är den som existerar inom gruppen med högt ekonomiskt kapital. Det beskrivs som positivt att barnfamiljer och studenter flyttar in och blandas med välbärgade företagare och tidigare villaägare. Samtliga grupper som bosätter sig i området måste dock ha ett högt ekonomiskt kapital. Intervjupersonernas målgrupp för bostäderna förespråkar inte en blandning av kapitalsammansättningar utan riktar sig till de som är ekonomiskt lönsamma. Målgruppen för Västra Hamnen är enligt intervjupersonerna välbärgade, uppskattar nytänkande arkitektur, det attraktiva läget vid havet, är ”ordentliga människor” och lockas av att bo i nybyggda bostäder.

6.2 Vilka resonemang kring att skapa social hållbarhet i Västra Hamnen för de som har planerat området och vilka problem leder det till?

Intervjupersonerna uttrycker två tillvägagångssätt för att skapa en mångfald av sociala grupper i Västra Hamnen. Det ena består av att långsiktigt skapa flyttkedjor där tanken är att bostäderna i takt med att de blir äldre skall sjunka i pris och att det med tiden flyttar in nya socioekonomiska grupper som inte har ett lika högt ekonomiskt kapital. Det andra är att arbeta med offentliga rum, naturliga mötesplatser där olika grupper av människor kan träffas och ha utbyte av varandra. De offentliga rummen utformas för att ”kompensera” den brist på social hållbarhet som bostäderna producerar.

6.2.1 Flyttkedjor

Adam säger att det inte går att bygga bostäder där alla kan bo eftersom nya bostäder är för dyra. Istället kan en förberedelse till flyttkedjor göras. Han menar att när byggnaderna i Västra Hamnen har blivit några decennier gamla kommer de inte ha samma status längre, och människor från de socioekonomiskt svagare områdena kommer att kunna flytta dit. Anderson säger i sin analys att ett mål med nya områden är att göra dem till integrerade områden där ”alla” kan bo. Att bo i ett område där det bara bor folk med samma bakgrund som en själv innebär att gå miste om social och moralisk utveckling (Anderson 1990:141). Men det går inte att ”bygga för alla”, säger Gerd, eftersom nytt är dyrt och alla inte har råd att bo nytt. Istället fungerar flyttkedjorna som ett ”smörjmedel” där de nybyggda bostäderna lockar redan boende i staden och skapar flyttkedjan där det till slut finns fler lediga lägenheter till grupper som är i behov av dem. David uttrycker sig liknande och säger att genom att bygga bostäder i

Västra Hamnen ”blir en etta ledig för någon i slutänden”, vilket han menar är positivt. Det här kommer att ske i Västra Hamnen tror även Britt, och för att försöka säkerställa att området skall fungera även för grupper som inte är lika socioekonomiskt starka som nuvarande invånare i området måste det satsas på olika typer av service:

Husen som vi bygger idag ska ju förhoppningsvis stå i hundra år och det vet vi att stadsdelar förändrar karaktär och befolkningen förändras över tid ett argument kan vara att gårdarna behöver inte vara så stora för de som bor här har råd att åka ut i skogen på helgerna eller har ändå sommarstuga, ja så är det idag, men vi vet inte hur det kommer se ut om femtio år, då kanske det är de allra fattigaste som bor här och då måste miljön klara av det också, alltså man måste ju tillgodose deras behov också så att därför måste man ju planera jämlikt och planera så att det blir bra för alla även i framtiden

(Britt)

Elin säger att kravet på höga ekonomiska resurser minskar, delvis för att bostadsrätterna har blandats upp med hyresrätter:

Det har väl haft en väldigt hög status, Västra Hamnen, men det känner jag att den de senaste åren har blivit mer för gemene man än för en liten exklusiv skara som har råd att betala för lägenheterna

(Elin)

Hon säger att det finns en dragkraft i att ”bo nytt” och att det är vanligt att de som börjat bosätta sig i nybyggda lägenheter kommer att vilja fortsätta göra det, flyttkedjan fortgår vartefter ännu nyare bostäder färdigställs. Särskilt hyresrätterna har en viktig roll i att göra området levande och underhålla flyttkedjorna säger Gerd:

Hyresrätterna har en funktion av att vara ett kitt i bostadsmarknaden, man bor där ett tag, sen köper man nåt, eller man bor där ett tag sen flyttar man till nånting annat, man bor där för att man inte har kapital men vill bo just där, det är en viktig upplåtelseform för att smörja hela bostadsmarknaden

(Gerd)

Hyresrätterna är dyra och inte tillgängliga för alla. För att flyttkedjorna skall fungera krävs att bostadspriserna sjunker för att bostäderna ska bli tillgängliga för sociala grupper med lägre ekonomiskt kapital. Det är dock vanligare att bostadspriserna stiger. Bourdieu säger att när varor blir spridda och tillgängliga för många sjunker deras värde (Bourdieu 1991:185ff). På ett liknande sätt beskriver intervjupersonerna hur flyttkedjorna med tiden kommer att göra

Västra Hamnen tillgängligt för ekonomiskt svagare grupper, allt eftersom byggnaderna blir äldre och områdets värde sjunker. Enligt Sveriges Byggindustriers (2004) rapport om flyttkedjor i Malmö stämmer det att nyproduktion leder till flyttkedjor där fler kan komma in på bostadsmarknaden. Dock handlar flyttkedjorna där om att välbärgade grupper i staden skall köpa de nya bostäderna i Västra Hamnen, inte att bostäderna i området skall locka till sig grupper med lägre ekonomiskt kapital. Anderson säger att när områdets attraktivitet höjs kommer andra områden i staden att genomgå liknande typer av omvandlingar och förändra sammansättningen av människor. De attraktiva områdena kommer då att fortsätta attrahera välbärgade grupper (Anderson 1990:158). Idag har Västra Hamnen fortfarande hög status och dyra bostäder byggs fortfarande i området. Det kräver ett högt ekonomiskt kapital av sina boende och är inte tillgängligt för de socioekonomiska grupper som inte innehar detta ekonomiska kapital.

6.2.2 Social hållbarhet och offentliga rum

Innan det har gått så lång tid att områdets bostäder sjunkit i pris och flyttkedjorna kommit så långt att människor med lägre ekonomiskt kapital kan flytta in måste Malmö enligt Carl ”kompensera för det privata rummets segregation”. För att göra detta byggs offentliga rum där hela stadens befolkning kan träffas på naturliga mötesplatser. Den fysiska utformningen av området påpekas vara viktig för den sociala hållbarheten. Carl säger att det är viktigt att de är tilltalande för många Malmöbor:

Nybyggda områden har ju en tendens att ha högre hyresnivåer än de gamla områdena vilket gör att social utjämning är väldigt svår att bedriva via bostadsbygganden, men då blir det ju desto viktigare då att de offentliga rummen är liksom inkluderande och öppna och att det finns ett utrymme för Malmöbor från de gamla områdena att ta sig till de här områdena, så att vi satsade ju väldigt mycket pengar i Västra Hamnen på det offentliga rummet och det har ju ur social hållbarhets-synpunkt definitivt betalt sig

(Carl)

Exakt hur det har betalt sig är dock oklart. Västra Hamnen är ett område dit andra sociala grupper kan ta sig för att använda de offentliga rummen. Britt lyfter fram att ”nittiofem procent av Malmös befolkning har rört sig i Västra Hamnen fler än två gånger”. Denna siffra säger dock inget om vad det innebär att röra sig i Västra Hamnen och är inte nödvändigtvis ett bevis på att integration sker mellan sociala grupper. Britt säger att hennes fokus som arkitekt ligger på tankar som ”vad i den fysiska planeringen kan påverka det sociala livet”. Hon säger att känslan i den offentliga miljön kan bidra till att människor besöker Västra Hamnen:

Det är väldigt svårt att påverka var människor väljer att bo, men att det vi kan jobba med är just att man väljer att besöka det, att man känner att det är tryggt, trevligt att besöka det, så att den offentliga miljön är till för alla, och har vi klarat det så har vi kommit rätt långt tror jag

(Britt)

Även Gerd anser att de offentliga rummen är viktiga. Hon säger att utan de offentliga rummen ”missar vi mångfalden” och hon hoppas att det kommer att ligga ett fortsatt fokus på mötesplatserna i Västra Hamnen. Det är viktigt att det inte bara finns restauranger och kommersiella lokaler, utan små ”oaser” som gör människor nyfikna att upptäcka, säger hon. På så vis ska sociala grupper börja interagera med varandra. Den mångfald av aktiviteter och mötesplatser som intervjupersonerna talar om som en viktig del i planeringen av Västra Hamnen skulle kunna ses som att planerarna skapar den ordning som Sennett talar om. Han säger att staden kan skapa unika mötesplatser för sammandrabbningar mellan människor (Sennett 1970:157ff). Tunström är mer kritisk till att den fysiska utformningen skall ge positiva utfall på den sociala interaktionen. Hon säger att det finns en otydlighet i det integrationsbegrepp som används i tanken om ”den goda staden”. Integrationen som nämns verkar främst handla om en blandning av funktioner och mötesplatser säger hon. Detta framhålls som något vilket sedan skall leda till etnisk och social integration (Tunström 2009:97). I de offentliga rummen befinner sig människor på samma plats och ser varandra. Men det innebär inte att de automatiskt talar med varandra och rör sig socialt utanför sin egen grupp. Bourdieus teorier säger att individer och grupper kan vara nära varandra, men fortfarande långt ifrån varandra. Möten sker inte mellan grupper om de inte delar samma typer av kapital (Broady 1991:184). Tunström säger att planering av städer mer och mer har börjat inbegripa det offentliga rummet och dess viktiga roll i stadsplanering. Hon kritiserar att offentliga rum i ”den goda staden” endast ses som något positivt. Tunström refererar vidare till Catharina Gabrielsson, arkitekturforskare. Gabrielsson menar att mötesplatser som ord idag används som något vilket antas främja trivsel och gemenskap. Men hon säger att den planering av mötesplatser som sker idag främst handlar om mötesplatser där likar möts och skapar konsensus (Tunström 2009:119). De offentliga rummen i Västra Hamnen lockar många besökare, men att de rör sig i området säger inget om hur och om de interagerar med boende eller med andra sociala grupper.

Planerarna säger att flyttkedjor och de offentliga rummen ska få sociala grupper att interagera med varandra i Västra Hamnen. Men enligt Bourdieus (1991) teorier delar olika sociala

grupper inte samma typ av habitus och står därför socialt för långt ifrån varandra för att kunna mötas. Även om de befinner sig på samma plats geografiskt kan de inte integreras i varandra eftersom de inte kan förstå varandra.

6.3 Finns det konflikter mellan tankarna kring målgrupp och social hållbarhet, och hur har planerarna tänkt kring detta?

Det ligger en konflikt i att försöka få ett socialt utbyte mellan sociala grupper i ett område där rika grupper kan bosätta sig och andra sociala grupper kommer på besök. Att de sociala grupperna skall interagera med varandra i de offentliga miljöerna är en förhoppning, men behöver inte vara det som i praktiken sker.

Inom bostäderna finns grupper med högt ekonomiskt kapital. Även om Västra Hamnen är ”hajpat” just nu så kommer det med tiden att ”normaliseras mer med vilka grupper som bor här” säger Carl, och kommunen jobbar för att det inte ska ”bli en välståndsenklav som lever för sig själva utan påverkan av omgivningen” säger han. Idag talas det om att bygga nytt för exempelvis de unga direkt säger Adam, men han tror att det är mer effektivt att bygga nya bostäder för att låta äldre bostäder bli lediga:

Jag tror att man idag kanske siktar lite fel när man säger att man ska bygga för de som flyttar hemifrån, det är inte säkert att det är så lätt, det kan ju vara så att man ska bygga för andra som kan lämna sina bostäder åt de som ska flytta hemifrån, om de inte har en bra lön redan när de flyttar hemifrån, men ofta har man inte det när man är lite yngre och är ny på bostadsmarknaden så jag tror det är svårt att bygga så som man resonerar idag, 'bygg för de unga och bygg för vanligt folk', risken är ju att man får en ny miljonprogramsbubbla någonstans

(Adam)

Samtidigt menar han att en ny social grupp kommer att byta ut den grupp som redan finns i Västra Hamnen, inte blanda den. Malmö har problem med segregation säger Adam, men ”det går aldrig att bygga bort ett socialt problem” (Adam). Det kommer alltid att finnas en socialt och ekonomiskt svag grupp människor som inte kommer att få möjlighet att ta del av flyttkedjan, eller tvingas flytta till områden som är sämre när deras egna områden omvandlas, ”ändrar man på ett område så kommer ett annat att bli sämre, för det är ju samma människor man flyttar runt” (Adam). Adam säger sig både vara positivt inställd till flyttkedjorna samtidigt som han inte tror att det hjälper socioekonomiskt svagare grupper. Även David är skeptisk till flyttkedjornas påverkan. Han tror inte att samhället har de verktyg som behövs för att kunna påverka var människor väljer att bosätta sig, ”inte ens med hyresrätter”. Han säger

att staden borde lägga mer resurser i socialt utsatta områden snarare än att ”få fler som flyttar hit”. Och även om det byggs billigare bostäder i form av hyresrätter i Västra Hamnen tror han inte att det nödvändigtvis behöver fungera:

Man försöker ju ha goda ambitioner, men även där när kommunen fördelar tomter och säger att det ska vara en viss fördelning av hyresrätter och bostadsrätter så har man ingen styrning på vilka som får de här hyresrätterna som är prispressade, jag kan få hyra där borta, jag tjänar ändå rätt så hyggligt, så det finns inget socialt urval till de som får rätt att få de här lägenheterna, så i princip så kanske man subventionerar redan rika kanske, så instrumenten för den här sociala delen tycker jag känns väldigt trubbiga och då är frågan om inte man måste sätta krutet i att lägga mer av de allmänna medel på områden som är utsatta

(David)

Frågan är också hur lång tid det tar innan grupper med andra ekonomiska kapital börjar kunna flytta in i Västra Hamnen, om det sker. Sennett säger att fastighetsägare har i sitt intresse att bygga bostäder för en viss typ av människor för att de trivs bättre om de vet att deras grannar påminner om dem själva. Men han menar att det i slutändan skulle vara bättre om de istället kände sig obekväma med de människor de omges med. Detta är positivt eftersom det skapar ett öppnare socialt klimat där människorna i staden känner större tillit till varandra (Sennett 1970:160). Också intervjupersonerna säger att det är bra att blanda de olika sociala grupperna för att skapa interaktion dem emellan. Adam och David ställer sig dock kritiska till om flyttkedjor ger denna blandning och hjälper socioekonomiskt svagare grupper. När det finns en tydlig avgränsning mellan vilka socioekonomiska grupper som kan bosätta sig där och inte uppstår ingen självklar interaktion mellan sociala grupper.

Fungerar då de offentliga rummen för att få interaktion mellan sociala grupper i Västra Hamnen? Fredrik nämner högskolan som en satsning på att få fler ungdomar med utländsk bakgrund att röra sig i och använda området, en mångfald som skall förstärkas ytterligare genom studentbostäderna. Men de studenter som kan bosätta sig i studentbostäderna behöver ett högt ekonomiskt kapital. David nämner att kajerna längs området i Dockan lockar till sig fiskare från alla typer av sociala skikt. ”Folk som inte har arbete men som kan få lite mat på bordet med fisket” (David) blandas med de som gör det för nöjes skull. Urban säger att det är vanligt att försöka styra sociala åtgärder genom fysisk planering. Täthet, genomströmning, privata och offentliga mötesplatser förväntas påverka det sociala livet i ett område. Hon säger att det snarare är individernas sociala bakgrund som påverkar det sociala livet i ett bostadsområde. Om de sociala grupperna är lika varandra kommer de att komma varandra

närmare (Urban 2005:103f). Att de personer som fiskar i hamnen vistas på samma geografiska plats inte nödvändigtvis ett bevis på att de interagerar med varandra. Weber säger att olika statusgrupper genom sin status vill särskilja sig från andra grupper (Cuff & Payne 1979:109). Även om grupperna befinner sig på samma plats är det på helt olika villkor. HSB arbetar tillsammans med kommunen för de offentliga rummen genom att göra kvarteren tryggare med ljussättning och siktlinjer, men de fokuserar främst på sina egna hus. Där arbetar de med bland annat bil- och cykelpooler där boende får en naturlig mötesplats där de vanligtvis inte skulle träffas, samtidigt som det hjälper miljön. Men om bostäderna endast inhyser en typ av socioekonomisk grupp kan de inte sägas bejaka interaktion mellan olika sociala grupper. Urban säger att planeringsideal rörande städer och grannskap ofta fokuserar kring att människorna skall mötas i dem, kontakter dem emellan skall stimuleras och stärkas. Arbetsuppgifter och intressegemenskap kan få människor i ett område att interagera med varandra, är de för olika socialt sett har gemensamma platser mindre betydelse för den sociala interaktionen (Urban 2005:112). Enligt Bourdieu gör gruppernas olika habitus det svårt för grupperna att interagera och integreras i varandra, eftersom de är för olika varandra (Broady 1991:184). Att de sociala grupper som rör sig i Västra hamnen skulle interagera med varandra socialt kan ses som en förhoppning, men det finns ingen garanti för att det sker.

De privata rummen som utgörs av bostäderna i Västra Hamnen utformas för ett klientel med en annan habitus än de grupper som rör sig utanför dem. Att dessa grupper skulle komma att interagera med varandra enbart med hjälp av den fysiska utformningen av offentliga rum kan ifrågasättas. Det är två skilda ting att bo eller att vistas i ett område för nöjes skull. Rent fysiskt är det möjligt för grupper att vara nära varandra. Människor kan genom stadsplanering uppmuntras att befinna sig på samma platser, som i Västra Hamnens offentliga rum. De ser och rör sig kring varandra, men har ett socialt avstånd som är för stort för att de ska kunna mötas.

7. Sammanfattning och avslutande diskussion

Jag har i denna studie försökt besvara frågeställningarna vilka presenterades i inledningen. Intervjupersonerna uttrycker att Västra Hamnen är ett dyrt bostadsområde för ekonomiskt starkare grupper, och är medvetna om att de dyra bostäderna inte gör det möjligt för alla socioekonomiska grupper att bo i Västra Hamnen. Intervjupersonerna pekar på två sätt att få större social hållbarhet i området. Det ena är att långsiktigt starta en flyttkedja som kommer att skapa en blandning i området. Det andra sättet är offentliga rum. Offentliga rum är ett sätt att kompensera obalansen i att bostäderna bebos av ekonomiskt starkare grupper. I det empiriska materialet kan en spänning ses mellan olika åsikter om hur social hållbarhet kan skapas i Västra Hamnen. Adam och David riktar kritik emot att staden inte satsar mer på utsatta bostadsområden, medan de övriga intervjupersonerna har positiva åsikter och förhoppningar kring de två sätten att skapa social hållbarhet i Västra Hamnen. Litteratur och tidigare forskning pekar på att den typ av dyra bostäder som finns i Västra Hamnen kan komma att reproducera en viss typ av habitus. De offentliga rummen skall ge en mångfald av sociala grupper i området. Men för att sociala grupper skall kunna mötas kan det behövas mer än offentliga mötesplatser.

Det går att ifrågasätta hur intervjupersonerna ser på social hållbarhet. Att olika sociala grupper skall mötas i Västra Hamnens offentliga rum är ingen garanti för att detta utbyte sker. De befinner sig visserligen på samma plats, men det kan tyckas vara att kringgå problemet med stadens segregation genom att låta andra sociala grupper komma ”på besök” till ett av stadens dyraste bostadsområden.

7.1 Förslag till vidare forskning

Denna uppsats undersöker idéer och åsikter hos de som planerat Västra Hamnen. Det hade varit intressant att undersöka åsikter från andra infallsvinklar. Vidare studier på Västra Hamnen skulle kunna innefatta intervjuer med boende för att undersöka hur de upplever området. Det är svårt att avgöra de offentliga rummens betydelse utan att fråga hur människor som lever och rör sig i området faktiskt upplever situationen. Det skulle kunna undersökas hur de boende interagerar med människor som rör sig i området, om de gör det, och hur de reagerar på att området har så många besökare.

8. Källor

Alvesson, M & Sköldberg, K (1994) *Tolkning och reflektion*, Studentlitteratur, Lund.

Anderson, Elijah (1990) *Streetwise: Race, Class and Change in an Urban Community*, The University of Chicago Press, Chicago.

Bourdieu, Pierre (1991) *Kultur och kritik*, Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction*, President and Fellows of Harvard College and Routledge, & Kegan Paul Ltd.

Broady, Donald (1990) Sociologi och epistemologi – *Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*, HLS Förlag, Stockholm

Crang, Mike & Cook, Ian (2007) *Doing Ethnographies*. Sage, London

Cuff, E.C & Payne, G.C.F, red. (1979) *Samhällsvetenskapliga perspektiv*, Bokförlaget Kropen, Göteborg

Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund

Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund

Giddens, Anthony (2007) *Sociologi*, Studentlitteratur, Lund

Persson, Marcus (2008) ”Små ting och stora berättelser” i *Uppdrag forskning*. Liber förlag (K. Sjöberg & Wästerfors, D) pp.41-65

Sennett, Richard (1970) *The Uses of Disorder – Personal Identity and City Life*. Yale University Press, New Haven and London

Sjöberg, Katarina (2008) ”Forskaren och fältet” i *Uppdrag forskning*. Liber förlag (K. Sjöberg & Wästerfors, D) pp.15-39

Stadsdelskontoret Malmö (2011) *Malmö Stads Valfärdsredovisning 2011*. Malmö Stad

Tunström, Moa (2009) *På spaning efter den goda staden: Om konstruktioner av ideal och problem i svensk stadsbyggnadsdiskussion*. Diss. Örebro Universitet. Örebro, Örebro Universitet

Weber, Max (1983) *Ekonomi och samhälle: förståelsesociologins grunder I*. Grahns Boktryckeri, Lund

Wästerfors, David (2008) ”Analytiska knep” i *Uppdrag forskning*. Liber förlag (K. Sjöberg & Wästerfors, D) pp.66-83

Elektroniska källor

Hållbar utveckling. Nationalencyklopedin.

Tillgänglig: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/hållbar-utveckling>, [2013-01-02]

Integration. Nationalencyklopedin.

Tillgänglig: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/integration/212264>, [2012-12-03]

Miljödepartementet (2006) EU:s arbete för hållbar utveckling.

Tillgänglig: <http://regeringen.se/sb/d/12367>, [2013-01-02]

Miljöförvaltningen, Malmö stad (2012) *Västra Hamnen Bo01 Faktablad*.

<http://www.malmo.se> Miljö & hållbarhet / Miljöarbetet i Malmö stad / Hållbar stadsutveckling / Västra Hamnen / Bo01 / Faktablad Bo01 [2012-11-26]

Målgrupp. Nationalencyklopedin

Tillgänglig: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/målgrupp> [2012-11-20]

Segregation. Nationalencyklopedin.

Tillgänglig: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/kort/segregation>, [2012-11-10]

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad (2007a) *Mål och gestaltungsprinciper för Västra Hamnen*.

[http://www.malmo.se / Stadsplanering & trafik / Stadsplanering & visioner / Utbyggnadsområden / Västra Hamnen / Samlade Skrifter](http://www.malmo.se/Stadsplanering%20amp%20trafik/Stadsplanering%20och%20visioner/Utbyggnadsomraden/VastraHamnen/SamladeSkrifter) / Mål och Gestaltungsprinciper [2012-11-26]

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad (2007b) Vision Västra Hamnen.

Tillgänglig som PDF;

<http://www.malmo.se/download/18.76105f1c125780a6228800041643/huvudtext.vision.kopieringskyddad.pdf> [2012-11-30]

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad (2008) *Kunskapsstaden Malmö*.

[http://www.malmo.se / Stadsplanering & trafik / Stadsplanering & visioner / Utbyggnadsområden / Västra Hamnen / Samlade Skrifter](http://www.malmo.se/Stadsplanering%20amp%20trafik/Stadsplanering%20och%20visioner/Utbyggnadsomraden/VastraHamnen/SamladeSkrifter) / Kunskapsstaden Malmö [2012-11-26]

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad (2012a) *Pågående stadsutveckling i Västra Hamnen*.

[http://www.malmo.se / Stadsplanering & Trafik / Stadsplanering och visioner / Utbyggnadsområden / Västra Hamnen](http://www.malmo.se/Stadsplanering%20amp%20trafik/Stadsplanering%20och%20visioner/Utbyggnadsomraden/VastraHamnen) [2012-11-26]

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad (2012b) *Västra Hamnen i siffror 2012*.

[http://www.malmo.se / Stadsplanering & Trafik / Stadsplanering och visioner / Utbyggnadsområden / Västra Hamnen](http://www.malmo.se/Stadsplanering%20amp%20trafik/Stadsplanering%20och%20visioner/Utbyggnadsomraden/VastraHamnen) [2012-11-26]

Sveriges Byggindustrier (2004) *Flyttkedjor*

Tillgänglig som pdf: [http://publikationer.bygg.org/Userfiles/Info/603/Flyttkedjor - MalmF6.pdf](http://publikationer.bygg.org/Userfiles/Info/603/Flyttkedjor_-_MalmF6.pdf), [2012-11-10]

Sveriges Kommuner och Landsting (2011) *Samling för social hållbarhet – minska skillnader i hälsa*.

[http://www.skl.se / Vi arbetar med / Hälsa och Vård / Jämlika välfärdstjänster / Social hållbarhet](http://www.skl.se/Vi%20arbetar%20med/Halsa%20och%20Vard/Jamlika%20valfardstjanster/Social%20hallbarhet), [2013-01-02]

Upplåtelseform. Nationalencyklopedin.

Tillgänglig: [http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/lang/upplåtelseform](http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/lang/upplatelseform), [2012-11-10]

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1.

Intervjufrågor

- **Berätta om dig själv**
- **I vilken del av processen kommer du in?**
- **Vilka projekt har du arbetat med?**
 - Nu och förr
 - Hur är de relaterade till projektet med Västra Hamnen?
- **Vilken är din roll i arbetet med utvecklingen av Västra Hamnen?**
 - Visionen idag jämfört med tidigare?
- **Hur uppstod idén till projekt(-en) du arbetat med?**
 - Vilka arbetade fram konceptet?
- **Vilket är konceptet?**
 - Hur ser omgivningen ut?
 - Vad finns i boendets omgivning?
- **Vilket är målet med boendet?**
 - Vilken typ av boende är det? Bostadsrätt eller hyresrätter?
- **Finns det särskilda ”sociala” direktiv från kommunen att förhålla sig till när man skall göra ett boende?**
 - Hur ter sig dessa?
- **Vem riktar ni er till?**
 - Vem skapades boendet för?
 - Kan du beskriva den här personen?

- Är det dessa personer som bor där nu?

- **Hur har ni marknadsfört boendet?**
 - Var har boendet marknadsförts?
 - Vem tror du främst tar del av de kanaler där boendet marknadsförts?

- **Vilka reaktioner har ni fått på boendet?**
 - Från allmänheten?
 - Från media?

9.2 Bilaga 2.

Email

Hej!

Jag heter Emelie Lindberg och studerar vid Lunds universitet. Jag skriver en uppsats om stadsplanering och skulle vara intresserad av att intervjua dig om arbetet med Västra Hamnen.

Intervjun tar cirka 45 min – 1 timme och kommer att spelas in via ljudupptagning. Det är endast jag som har tillgång till intervjun och du är självklart anonym om inte annat önskas.

Hör gärna av dig!

Kontakta mig via:

Epost: xxxxxxxx

Telefon: xxxxxxxx

Tack!

Mvh

Emelie Lindberg